

KRONIKA POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO CHRONICLE OF THE GEOLOGICAL SOCIETY OF POLAND

FRANCISZKA SZYMAKOWSKA-BIRKENMAJER

(1927 – 2007)

W lutym 2007 roku odeszła od nas doc. dr Franciszka Szymakowska-Birkenmajer, nieodżałowana „Niusia”, wieloletni członek Polskiego Towarzystwa Geologicznego, emerytowany pracownik Państwowego Instytutu Geologicznego, wspaniała koleżanka. Jej całe życie zawodowe było związane z Oddziałem Karpackim PIG w Krakowie i z Karpatami.

Franciszka Szymakowska urodziła się 5 lutego 1927 roku w Krakowie. Studia geologiczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego ukończyła w 1952 roku. Jeszcze w czasie studiów rozpoczęła pracę w Państwowym Instytucie Geologicznym, gdzie została zatrudniona 1 lipca 1951 roku i pracowała bez przerwy aż do przejścia na emeryturę, co miało miejsce 28 lutego 1997 roku. Jej zainteresowania i dorobek naukowy wiązały się ze stratygrafią i tektoniką Karpat.

Swoją przygodę z geologią karpacką rozpoczęła badaniami w rejonie Sanoka (okolice Mrzygłodu, Temeszowa, Tyrawy Wołoskiej, Zawadki, Stańkowej, Rozpucia) i Dominikowic w okolicach Gorlic, gdzie wykonała pierwsze szczegółowe zdjęcia geologiczne w skali 1:25000. Dzięki talentowi plastycznemu, wszystkie Jej opracowania graficzne były na najwyższym poziomie. Prace te podsumowała publikacja dotycząca rozwoju warstw krośnieńskich, która ukazała się w *Kwartalniku Geologicznym* (Szymakowska, 1959). Kolejne prace dotyczyły stratygrafii i tektoniki rejonu Tyrawy Solnej - Witryłowa (Szymakowska, 1960), Mrzygłodu i Kamienicy (Szymakowska, 1961). Jej zainteresowania strefą nasunięcia śląskiego zaowocowały pracą „*Budowa geologiczna jednostki śląskiej i podśląskiej między Wolą Brzosteką - Bączalką od NW a Węglówką od SE*”, za którą uzyskała stopień doktora nauk przyrodniczych, nadany 20 czerwca 1970 roku. Było to szczegółowe opracowanie obszaru badań w skali 1:10000.

Szczególne Jej zainteresowania badawcze były związane z brzeżnymi strefami nasunięć śląskiego, podśląskiego oraz magurskiego, zwłaszcza występowaniem tzw. płytów znajdujących się na północ od tych nasunięć (Szymakowska, 1966). Wysunęła hipotezę o olistromowej genezie niektórych z nich (Szymakowska, 1976, 1981; Jasionowicz & Szymakowska, 1963).

Wśród wielu publikacji docent F. Szymakowskiej należy wymienić opracowanie egzotyków w warstwach krośnieńskich

(1961), utworach dolnej kredy (1980), bentonitów w utworach kredowych w paśmie Chełm-Czarnorzeki (1962), senońskich margli fukoidowych (1964) oraz facji frydeckiej w warstwach istebniańskich (1963) i dolnej kredy w depresji strzyżowskiej (1967). Dr Franciszka Szymakowska w 1973 roku została powołana na stanowisko docenta w Państwowym Instytucie Geologicznym.

Na uwagę zasługuje także opracowanie fauny głowonogów, z kolekcji gromadzonej przez szereg lat podczas eksploatacji piaskowców w kamieniołomie w Stępinie. Pierwsza praca na ten temat ukazała się w roku 1965, a kolejne w latach 1981 i 1988. Są to w zasadzie jedyne opracowania stratygrafii utworów fliszowych oparte o tę grupę skamieniałości (Szymakowska, 1977).

Doc. dr F. Szymakowska-Birkenmajer odkryła osady środkowego miocenu (badenu) w okolicach Gorlic (1967, 1968), dla których udało się Jej zebrać oryginalne i unikatowe materiały, z których tylko część opublikowała. Jej zainteresowania związane były także z osadami miocenijskimi rowu przedgórskiego, skąd na podstawie wykonanych wierceń opisała zjawiska olistromowe (Szymakowska, 1988). Wyniki swoich prac prezentowała także na sympozjach, konferencjach i kongresach międzynarodowych.

W zakresie kartografii geologicznej Jej dorobek związany był z opracowaniem licznych arkuszy Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski w skali 1:50000, zarówno dla wydania tymczasowego (Osielec, Sucha, Kalwaria Zebrzydowska, Pilzno, Frysztak, Jedlicze), jak i w wersji kolorowej wraz z objaśnieniami tekstowymi, z których należy wymienić m.in. arkusze Jedlicze i Jasło. Była również współautorem arkusza „Jasło” Mapy geologicznej Polski 1:200000. Pozostawiła nie dokończony opracowanie podsumowujące Jej prace związane z tektoniką środkowej części polskich Karpat.

Doc. dr Franciszka Szymakowska-Birkenmajer wniosła znaczący wkład w rozwój geologii karpackiej. Pozostał po niej bogaty materiał terenowy zachowany w formie materiałów rękopiśmiennych. Jej praca była doceniana w Państwowym Instytucie Geologicznym: w 1979 roku otrzymała odznakę „Zasłużony Pracownik Instytutu Geologicznego”, a w 1981 „Zasłużony dla Polskiej Geologii”. Brała czynny udział w Zjazdach Polskiego Towarzystwa Geologicznego, a w niektórych z nich była współorganizatorką. Uczestniczyła w konferencjach międzynarodowych, a jej aktywność w pracach Asocjacji Karpacko-Bałkańskiej była znacząca i doceniana.

Była osobą życzliwą i uśmiechniętą, chociaż życie Ją boleśnie doświadczało. Nigdy nie narzekała na swe obowiązki, a zawsze umiała godzić prace terenowe ze zorganizowaniem opieki nad najbliższymi. Znana była również z miłości do zwierząt, którymi opiekowała się ratując je niejednokrotnie z opresji.

Była mistrzynią kuchni. Do legend w środowisku geologów krakowskich przeszły jej wypieki, zwłaszcza serniki i „słone torty”. Równie wielką pasją darzyła teatr i operę. Spotykaliśmy się z „Niusią” wielokrotnie na różnych spotkaniach organizowanych w Oddziale Karpackim PIG dla emerytowanych pracowników oficjalnie i bardziej prywatnie, gdy zaglądała do tych, z którymi pracowała (niejednokrotnie z bardzo dobrymi wypiekami).

Jej ostatnie lata – jak sama podkreślała – należały do bardzo szczęśliwych. Mamy nadzieję, że nadal spogląda na nas z zadowoleniem i życzliwym uśmiechem.

Antoni Wójcik

**Wybrane publikacje doc. dr Franciszki
Szymakowskiej-Birkenmajer**

- Szymakowska, F., 1959. Rozwój warstw krośnieńskich w niektórych obszarach Karpat Środkowych. (In Polish, English summary). *Kwartalnik Geologiczny*, 3: 620–637.
- Szymakowska, F., 1960. Stratygrafia i tektonika obszaru Tyrawy Solnej - Witryłowa w Karpatach Sanockich. (In Polish, English summary). *Biuletyn Instytutu Geologicznego*, 141: 237–308.
- Szymakowska, F., 1965. La faune infracrétacée de Stępina (Carpathes moyennes). *Bull. Acad. Pol. Sc., Sér. sci. géol. et géogr.*, 13: 141–147.
- Szymakowska, F., 1966. Płaty magurskie w okolicy Jasła oraz ich stosunek do strefy przedmagurskiej. (In Polish, English summary). *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego*, 36: 41–63.
- Szymakowska, F., 1973. Nowe stanowisko miocenu w Bystrej koło Gorlic. (In Polish). *Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych PAN, Oddział w Krakowie*, 16 (1): 205–207.
- Szymakowska, F., 1976. Olisthostromes in the Krosno beds (Polish Middle Carpathians). *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego*, 46: 39–54.
- Szymakowska, F., 1979. Budowa geologiczna południowego skrzydła fałdu Gorlic między Gorlicami a Krygiem (Karpaty Środkowe). (In Polish, English summary). *Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego*, 49: 85–103.
- Szymakowska, F., 1981. Stratygrafia osadów kredy dolnej fliszowych Karpat zewnętrznych na podstawie amonitów. (In Polish, English summary). *Biuletyn Instytutu Geologicznego*, 331: 57–68.
- Szymakowska, F. & Wójcik, A., 1981. *Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1:50 000, arkusz Jedlicze (1022)*. (In Polish). Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa.
- Olszewska, B. & Szymakowska, F., 1984. Olistostroma w Kołaczycach koło Jasła (Karpaty Środkowe) i czas jej powstania w świetle nowych badań mikropaleontologicznych. (In Polish, English summary). *Biuletyn Instytutu Geologicznego*, 346: 117–145.
- Wójcik, A., Jasionowicz, J. & Szymakowska, F., 1992. *Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1:50 000, arkusz Jasło*. (In Polish). Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa.
- Nescieruk, P., Paul, Z., Rączkowski, W., Szymakowska, F. & Wójcik, A., 1996. *Objaśnienia do mapy geologicznej Polski 1:200 000, arkusz Jasło*. (In Polish). Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa: 1–66.